

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

5253

5254

5255

g (47.925)

U-61

ՎԱՀՐԱՄԱՅ

ՐԱԲՈՒՆԻՈՅ

ԱՆԱԻՈՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒԲԵՆԵԱՆՅ

Խ շոյս շն ի ալեաց հանդերձ ի անօրոքեանքս

*Կրտսէս Վարդապետ Շահնազարեանց՝ միտրան
սրբոյ Էջմիածնի :*

*Կաթողիկոսութեան ամենայն Հայոց Տեառն եւ
Տեառն ՄԱՏԹԷՈՍԻ Ա.*

ԳՈՐԾԱՏԱՆ Կ. Վ. ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆՅ :

AVIS

Nous publions l'histoire abrégée de la famille de Roubénian-Lusignan qui régna sur une partie de l'Arménie du xie jusqu'à la fin du xive siècle de notre ère. L'auteur de cette histoire, Vahrame, était vardabète de l'église arménienne, et son immense savoir l'avait fait choisir comme secrétaire intime par Léon III, roi d'Arménie, sur l'ordre duquel il entreprit son esquisse historique en vers qui, commençant au viie siècle, finit au xiiie. J'ai réuni Sembate le connétable et Vahrame vardabète dans un seul volume comme deux historiens contemporains et traitant le même sujet : c'est-à-dire le règne de la dynastie des Rubéniens-Lusignans.

Rue de l'Ouest, 86.

G. V. CHAHNAZARIAN.

Վ. Ա. Հ. Բ. Ա. Մ. Բ. Ա. Բ. ՈՒՆԻԻ :

—

Ի վերջէ տարեգրոցն Սմբատայ սպարապետի շա-
րայարեմք զՎահրամայ Բարունուցն Սսեցուց զտա-
նաւոր վէպ իբրև շարունակութիւն իրայն Ռուբե-
նեան ճոխութեան : Սակաւուց ոմանց ծանօթ էր
պատմական հիւսուած այսր վարդապետի, եւ ոչ
ուրուք ածեալ զմտաւ ցարդ ի մէնջ մուծանել զայն ի
տիպ : Հրամանաւ Լեոնի Գ. արքայի Հայոց, սկիզբն
առնու Վահրամ ի Մահմետէ եւ թուոցեալ ընդ
վէպս Արարացուց, Թուրքաց, եւ Բագրատունեայ՝
ճոխազոյնս պատմէ զճաղմանէ Ռուբենեանց, զաշ-
խարհակալութենէ նոցա ի Ալիլիկիա եւ զվերահանդ-
նելոյն կործանեալ մերոյինս ազգի ինքնիշխանութեան
յերկրի անդ, մինչեւ ցնոյն Լեոն Գ. որոյ եւ եղև
ատենադպիր ըստ ոմանց : Զվէպ իւր աւարտէ զե-
ղեցիկ եւ բարեպաշտօն խորհրդածութեամբ ի վերայ
Նախախնամութեան որ իւրով անհասանելի իմա-
տութեամբն զոմանս պատի յաշխարհի աստ, զայլոցն
պահէ զգատաստան ի հանդերձեալն :

Տպագրութիւն դրոյս արարաւ համեմատութեամբ
երկուց օրինակաց, յորոց զմին օրինակեալ էի

վաղ ժամանակօք խնով ձեռամբ, զերկրորդն ևս
մեզ ազգասիրարար թանգարանն վերձանութեան
Միջագիւղին Առատանդնուպօլսի, որում գոհութիւն
չատ : Զսակաւ տարրերութիւնն դրոշմեցաք յա-
ւարտ դրոյս ի գխտութիւն քննասիրաց :

Կ. Վ. Շահաղարեանց՝
մխարան սրբոյ Էջմիածնի :

Վ Ա Հ Ր Ա Մ Ա Յ

Ր Ա Բ Ո Ւ Ն Ի Ո Յ

Պ Ա Տ Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ռ Ո Ւ Բ Ե Ն Ե Ա Ն Յ :

— — — — —

Պատմութիւն՝ Հայոց ազգի,
Գրեալ ոտիւ՝ չափոյ բանի .
Վ ահրամայ՝ վարդապետի,
Ակիկեցւոյ՝ Սըսոյ քաղաքի :

— — — — —

Տէր Ներսիսի՝ լուսազարդեալ,
Հայրապետին՝ զայս բան գրեալ .
Ըզպատմութիւնա՝ Հայոց առեալ,
Ոտանաւոր՝ տողիւ չափեալ :
Զառ ի նախնեաց՝ անտի սկսեալ,
Եւ մինչև յինքն՝ հասուցեալ .

Չորախառթիւն՝ նոցին յայտնեալ ,
Ի խրատ՝ հանուրց ազգի տուեալ :
Չոր ընթերցեալ՝ եւ ծանուցեալ ,
Լէոն Հայոց՝ յարքայն օծեալ .
Նուաստութեանս՝ իմ՝ հրամայեալ ,
Ի սուրբ հօրէն՝ առնուլ դարձեալ :
Որ մինչ ի մեզ՝ եղև հասեալ ,
Նահապետաց՝ մերոց կայեալ .
Գործք եւ կամ՝ բանք՝ վխարատանեալ ,
Ի ստուղագոյն՝ արանց սրտովեալ :
Եւ զոր աչօք՝ մերովք տեսեալ ,
Եւ ահանջօք՝ յայլոց լուեալ .
Չայն ինձ գրել՝ բանիւ շափեալ (1) ,
Առ ի վինել՝ դիւրաւ յայտնեալ :
Արդ ես Վահրամ՝ բարուն ձայնեալ ,
Եւ յխնաստից՝ ունայն կայեալ (2) .
Աստուածային՝ բանիւք վարժեալ ,
Եւ ի յարդիւնան՝ ոչ ժամանեալ :
Ի յարքայէ՝ յայս հարկեցեալ ,
Եղէ մտօք՝ տարարերեալ .
Զի մի անլուր հրամանին լեալ (3) ,
Որ ի նմանէ՝ առ իս հասեալ :
Գտայց կրկին՝ սրատուհասեալ ,
Որպէս Պօղոս՝ է հրամայեալ .
Եւ ի նախկին՝ բանս դրեալ ,

Յարել զբան՝ ըս մեր հիւսեալ :
Յանդղնութիւն՝ զայս համարեալ ,
Ի բարձրագոյն՝ գործ ժպրհեալ .
Ի յայսցանէ՛ յոյժ զարհուրեալ ,
Եւ հրաժարել՝ յանձին կալեալ :
Ապա յետոյ՝ զմտաւ անեալ ,
Եւ ուղղակի՛ զայս դատեցեալ .
Թէ՛ զմեր յիմար՝ բանս եւ լքեալ ,
Յարել ընդ բանան՝ նախադրեալ :
Զլինի այսու՝ տղեղացեալ ,
Գեղեցկագոյն՝ բանքն ճառեալ .
Որպէս յարհեստն՝ է այս տեսեալ ,
Զոր նկարողքն՝ են հանձարեալ :
Որք ի գունոցն՝ զանան տեսալ ,
Եւ ընդ սակոյն՝ շարալծեալ .
Ոչ թէ՛ ընտիր՝ վնաս տեսեալ ,
Կամ հաւասար՝ սակոյն եղեալ :
Այլ զի մարութ՝ սակին փայլեալ ,
Լիցի նովա՝ հրատարակեալ .
Յորմէ՛ սակին՝ չէ՛ աղտեղեալ ,
Այլ առաւել՝ սպայծառ ցուցեալ :
Այսպէս եւ մեր՝ բանս ետերեալ ,
Զգեղեցկագոյն՝ բանքս յարգեալ .
Որովք այսու՝ վատահացեալ ,
Յառաջիկայս՝ համարձակեալ :

Յուսով իմ յայն՝ ապաստանեալ ,
Որ ամենից՝ բան է շնորհեալ .
Առատապէս՝ իմատտ տուեալ ,
Եւ ոչ զմի՝ ոք նախատեալ :
Որ է յանձինս՝ երիս տեսեալ ,
Ի մի բնութիւն՝ հաւասարեալ .
Հայր եւ Արդի՝ մեզ ծանուցեալ ,
Եւ սուրբ Հոգի՝ խոստովանեալ :
Աստուածութեամբ՝ միաւորեալ ,
Մի էութեամբ՝ երկրպագեալ .
Յորմէ էակբլա՝ գոյացեալ ,
Եւ ի նմանէ՝ նախախնամեալ :
Արդ ի յանուն՝ նորա սկսեալ ,
Եղէց զբանս՝ և աւարտեալ .
Անձնին Հօր՝ Արդւոյն ծնեալ ,
Եւ ի Հօրէ՝ Հոգւոյն բղխեալ :
Փոքր ինչ յառաջ՝ անդր ընթացեալ ,
Ի նախնական՝ զրուցացն առեալ .
Համառօտիւ՝ զնոյն գրեալ ,
Մինչև ի մեր՝ ըս ժամանեալ :
Որք հաւատով՝ լուսաւորեալ ,
Եւ մարբադոյն՝ օրէնս առեալ .
Քրիստոնէից՝ ազգքն կոչեալ ,
Եւ Աստուծոյ՝ վիճակ եղեալ :
Նորա յօրէնան՝ անօրինեալ ,

Եւ չար գործովք՝ աղտեղացեալ .
Որոց մեղաց՝ չափըն լցեալ ,
Եւ բարկութիւն Տեառն շարժեալ :
Յանապատէն՝ յառաջ եկեալ (4),
ՅԱրարիոյ՝ հուրն վառեալ .
Զայն որ Մահմէտ՝ ըն կոչեցեալ ,
Եւ կորստեան՝ որդի եղեալ :
Մողորութեան՝ օրէնս եղեալ ,
Եւ դրազումս՝ յինքն ձգեալ .
Զէն և սուսեր՝ յանձին բարձեալ ,
Եւ աշխարհաց՝ բազմաց տիրեալ :
Թէպէտ չարին՝ վախճան սուեալ ,
Այլ չարութիւնն՝ արձանացեալ .
Զի զհայր որդի՝ փոխանորդեալ ,
Եւ բռնութիւնն՝ ստուարացուցեալ (5) :
Ապա յուր՝ ամաց անցեալ ,
Ի հիւսիսոյ՝ եղեն շարժեալ .
Ազգ որ կոչմամբ՝ Թուրք անուանեալ ,
Ի քսան և չորս՝ ցեղս որոչեալ :
Իշխանութիւն՝ Տաճկաց սուեալ ,
Թէպէտ յաղանդ՝ նոցին խմորեալ (6) .
Զթագաւորս՝ երկրի բարձեալ ,
Եւ կայսերաց՝ յազթող գտեալ :
Պատերազմաւ՝ զերկիր լցեալ ,
Եւ դրնակեալսն՝ ի նմա մաշեալ (7) .

Մարմնալիք զհոգիարն՝ վաանդեալ ,
Զորս ընդ ձեռամբ՝ էին կալեալ :
Ի Բարեւոն՝ եղեն հասեալ ,
Եւ տէրութիւն՝ անդ հաստատեալ .
Ի յարեւելքս՝ ժամանեալ ,
Ուր Հայկազանց՝ սեռն բնակեալ :
Եւ զնոսին՝ անդ չարչարեալ ,
Ծանր լծովքն՝ զոր եղեալ .
Ուր ի չարեացքն՝ ճանճրացեալ ,
Եւ նեղութեանցն՝ ոչ հանդուրժեալ :
Ի յարեմուտքս՝ կոյս դարձեալ (8),
Եւ ի հիւսիս՝ փոխաւոր առեալ .
Ըզհայրենին՝ աշխարհ լքեալ ,
Եւ ի յօտարքս՝ սկանդխտացեալ :
Նա և Հայոց՝ արքայն օժեալ ,
Այն որ Քաղիկն՝ է կոչեցեալ .
Յայնքան չարխոն՝ նայեցեալ ,
Եւ զհանդերձեալքն՝ նկատեալ :
Ըզբոլոր աշխարհն՝ որոց տիրեալ ,
Ի Հռոմոց՝ կայսրն տուեալ .
Եւ փոխարէն՝ ինքեան առեալ ,
ԶԿեսարիայն՝ ըզհօչակեալ :
Այլ և բազում՝ տեղեաց տիրեալ ,
Կապալադոկիոց՝ մասինն եղեալ (9).
Յորում Հայոց՝ ազգի բնակեալ ,

Ի մէջ Յունաց՝ սրանդխտացեալ :
Բայց հին նախանձն՝ արմատացեալ (10),
Որ յերկոսին՝ աղղսըն տնկեալ .
Այն վերատին՝ առուգացեալ ,
Եւ խոռոխութիւն՝ մեծ յարուցեալ :
Քանզի Մարկոս՝ ոմն անուանեալ (11),
Մետրապօլիտ՝ անդէն կացեալ .
Շուն մի ինքեան՝ էր մերձ կալեալ (12),
Նմին անուն՝ արմէն ձայնեալ :
Զոր արքային՝ Պաղկայ լուեալ ,
Զմետրապօլիտն՝ ի ճաշ կոչեալ .
Զայնել զանուն՝ շանն ստիպեալ ,
Իսկ յայսմանէ՝ նա երկուցեալ :
Զշունն այլով՝ անուամբ կոչեալ ,
Որոյ և շունն՝ անլուր եղեալ (13),
Յորժամ՝ արմէն՝ անուն ձայնեալ ,
Փութով առ նա՝ շունն դիմեալ :
Զոր զերկոսեանն՝ արքայ առեալ ,
Եւ ի միում՝ քրձի ածեալ .
Եւ հարուածովք՝ այնքան սանջեալ ,
Մինչ երկոքեանըն՝ սատակեալ :
Եւ զայս սրատճառ՝ Յունացն առեալ ,
ԶՀայկաղունա՝ ըն հարածեալ .
Որք և զարքայն՝ Պաղիկ կալեալ ,
Մանտաղեանըն՝ և սորանեալ :

Ուստի իշխանքն՝ նուառտայեալ ,
Եւ զօրականքն՝ արհամարհեալ .
Զտէրութիւնն՝ խրեանց լրեալ ,
Եւ յամենայն՝ տեղիս ցրուեալ :
Յորոց իշխան՝ ոմն սրատուեալ ,
Արեանատու՝ Պաղկայ եղեալ ,
Ռուբէն անուն՝ վերաձայնեալ ,
ԶԿոստատայ՝ ամրոց կալեալ (14) :
Յորժամ զՊաղկայ՝ մահըն լուեալ ,
Իւրով զարմիր՝ ըն յարուցեալ .
Եւ ի Տօրոս՝ լեառըն ելեալ ,
Ի Փոխղիոյ՝ կողմանան իջեալ :
Պխակալ ի գեղ՝ մի կոչեցեալ ,
Կոսմոզօր՝ և անդ բնակեալ .
Յորում լերին՝ էին եկեալ ,
Յաղղէն Հայոց՝ և անդ կայեալ :
Զամենեական՝ զնոսա կոչեալ ,
Մեծն Ռուբէն՝ և յինքն յարեալ .
Որովք եղև՝ յոյժ զօրացեալ ,
Եւ լեռնային՝ կողմանան առեալ :
Զաղղն Յունայ՝ անտի մերժեալ ,
Եւ զտեղիս՝ նոցա առեալ .
Բարեպաշտօն՝ կենօք կեցեալ ,
Եւ առ Քրիստոս՝ փոխադարձեալ :
Զիշխանութիւն՝ նորին կալեալ ,

Խը հարազատ՝ որդին ծնեալ ,
Որ Կոստանդին՝ էր անուանեալ ,
Մեծախորհուրդ՝ և քաջ եղեալ :
Հռչակաւոր՝ դղեկին տիրեալ ,
Այն որ Վահկայն՝ է կոչեցեալ .
Յորում և տուն՝ ինքեան եղեալ ,
Եւ տէրութիւն՝ անդ հաստատեալ :
Արիարար՝ սա մարտուցեալ ,
Եւ զբազում՝ տեղիս առեալ .
Զազդն Յունաց՝ ի սուր մաշեալ ,
Եւ զնոցին՝ զօրան պարտեալ :
Սա ի Ֆրանկաց՝ ազդէն պատուեալ ,
Որ ի ծովու՝ յայսկոյս տիրեալ .
Որոց եղև՝ նիզակակցեալ ,
Ընդդէմ Թուրքին՝ պատերազմեալ :
Ում կոմսութեան՝ պատիւ չնորհեալ ,
Գունտ և մարդիլ՝ վերաձայնեալ .
Եւ զբաջութեան՝ անուն տարեալ ,
Յայնկոյս ծովու՝ և հռչակեալ :
Սա էր բարեաց՝ զործովք լցեալ ,
Եւ հաւատովք՝ պայծառացեալ .
Յամենեանն՝ մարդասիրեալ ,
Եւ աշխարհի՝ շինող եղեալ :
Եւ մինչ նովա՝ էին ծաղկեալ ,
Որոց տիրէրն՝ և զուարճացեալ .

Յաւուր միում՝ նշան եղեալ ,
Որ և զմահ՝ մեծին ցուցեալ :
Իւր առաջի՝ սկուտղն եղեալ ,
Որ յարծաթոյ՝ էր նա կաղմեալ .
Յանկարծակի՝ եղև թռուցեալ ,
Եւ ի յանկիւն՝ տանն դնացեալ :
Ի մէջ այլոց՝ եօթանոց մտեալ ,
Ի սկուտեղաց՝ և անդ ծածկեալ .
Զոր խնասանոց՝ ըն զայն մեկնեալ ,
Զնա ընդ հարան՝ ասեն թաղեալ :
Իսկ ի Քրիստոս՝ նա հանդուցեալ ,
Ընդ Ռուբենի՝ հօրն իւր եղեալ .
Եղեն ի սուրբ՝ ուխտըն թաղեալ ,
Որ կաստաղօնն՝ էր յորջ յորջեալ :
Եւ կաստանդեայ՝ եղեն մնացեալ ,
Երկու որդիք՝ յիւրմէ ծնեալ .
Միոյն Թորոս՝ վերածայնեալ ,
Եւ երկրորդին՝ Ղէսն կոչեալ :
Այդ անդրանիկն՝ իշխանացեալ ,
Եւ զտեղի՝ հօրըն կալեալ .
Իմաստութեամբ՝ առաւելեալ ,
Եւ քաջութեամբ՝ փառապարդեալ :
Իսկոյն զվրէժ՝ արեան խնդրեալ ,
Զմեծին Պաղկայ՝ որ էր սպանեալ .
ԶՄանատայէի՝ որդիան կալեալ ,

ԶԱնդուտակաի՛ բերդն քակեալ :
Ըզրազմութիւն՛ դանձուցն առեալ ,
Եւ զնոսին՛ մահայուցեալ .
ԶԱստուածածնին՛ պատկեր դտեալ ,
Եւ ընդ ինքեան՛ ի Հայս բերեալ :
Այսու եղև՛ նա զօրացեալ ,
Զազգն Յունաց՛ յաղթահարեալ .
Որով բազում՛ տեղեաց տիրեալ ,
ԶԱնարզարա՛ յինքն գրաւեալ :
Յորում զտաճարն՛ մեծ շինեալ ,
Զօրավարացն՛ անուամբ պատուեալ .
Անդ զպատկեր՛ Արուսին եղեալ ,
Որպէս յարձանան՛ էր փորագրեալ :
Աբխարար՛ իշխանացեալ ,
Եւ յամենայն՛ ազգաց սիրեալ .
Որք զԱլիլիկա՛ անուն թողեալ ,
Եւ Թարոսի երկիր՛ կոչեալ :
Բողոր սրտիւ զԱստուած սիրեալ ,
Եւ զպաշտօնեացս՛ նորա պատուեալ .
Եկեղեցիա՛ բազում շինեալ ,
Եւ վանորայս՛ յոյժ հռչակեալ :
Յորոց Ղրազարկն՛ է մակաղրեալ ,
Եւ Մաշկեւորն՛ անուն ձայնեալ .
Եւ այլ բազումք՛ որ հաստատեալ ,
Եւ պարգևօք՛ փարթամացեալ :

Սա այսպիսի՝ կենօք կացեալ ,
Եւ առ Քրիստոս՝ վերախօսեալ .
Ի սուրբ ուխտին՝ դամբարանեալ ,
Որ Դրազարկ՝ անուն ձայնեալ :
Սորա որդի՝ մի էր թողեալ ,
Ում Կոստանդին՝ անուն ձայնեալ .
Զոր ամբարիշտք՝ ոմանք կալեալ ,
Եւ մահացու՝ դեղօք բարձեալ :
Իսկ Թորոսի՝ եղբօրն ելեալ ,
Սյն որ Լէոն՝ էր անուանեալ .
Զիշխանութիւն՝ եղբօրն առեալ ,
Եւ նմանող՝ նորին եղեալ :
Մամեատիոյ՝ եղև տիրեալ ,
Եւ ի Տարսոն՝ մեծըն հասեալ .
Որոյ անունըն՝ համբաւեալ ,
Ընդ որ բրինձն՝ սքանչացեալ :
Ազաչանօք՝ զնա կոչեալ ,
Եւ ի մարտի՝ գործ հրախրեալ .
Որք միաբան՝ յԱզաղն եկեալ ,
Զբաջն յառաջ՝ ի մարտն ածեալ :
Իսկ Լէոնի՝ յանձին կալեալ ,
Ընդ այլազգիա՝ ըն մարտուցեալ .
Զամբոց նոցին՝ յախշտակեալ ,
Եւ զնոսին՝ ի սուր մաչեալ :
Ընդ որ եղեն՝ յոյժ զարմացեալ ,

Արիական՝ ազգըն տեսեալ .
Իսկ այլազգիքն՝ ըն զարհուրեալ ,
Նոր Աժդահակ՝ զայրըն ձայնեալ :
Այլ նա փառօք՝ մեծաւ դարձեալ ,
Եւ յիւր աշխարհն՝ եկեալ հասեալ .
Յորում չորրորդ՝ որդի ծնեալ ,
Անհամեմատ՝ մարդկան գտեալ :
Նախ զԹորոս՝ մեծըն կոչեալ ,
Եւ զՍտեփանէն՝ սրտակաղրեալ .
Ապա զՄլեհն՝ յառաջացեալ ,
Եւ զՌուբէնն՝ զհետ եղեալ :
Արդ Հոռոմոց՝ կայսր կացեալ ,
Պերսիեռուծէնն՝ մակաղրեալ .
Ըզլէոնի՝ գործն լուեալ ,
Եւ բարկութեամբ՝ մեծաւ լցեալ :
Իսկոյն բազում՝ զօրօք շարժեալ ,
Ի Ալիլիկիա՝ եկեալ մտեալ .
Եւ զԱլէոն՝ քաջըն կալեալ ,
Բազում զօրօք՝ շրջապատեալ :
Քանզի ի դղեակս՝ ոչ ամրացեալ ,
Այլ ի լերինան՝ օթադայեալ .
Ուստի արագ՝ եղև կալեալ ,
Եւ կապանօք՝ ի կայսր ամեալ :
Ոմանք զկայսրն՝ ասեն երդուեալ ,
Եւ խարանօք՝ զԱլէոն բերեալ .

Այլ և զերկու՝ որդիան կալեալ ,
Եւ ընդ խրեանց՝ հօրըն կապեալ :
Ի կտատանդնու՝ պօղիս տարեալ ,
Եւ ի բանտի՝ անդ արդեղեալ .
Սահայն Մլեհն՝ ոչ պատահեալ ,
Եւ Ստեֆանէն՝ անդ ոչ դիպեալ :
Յորժամ՝ և հայրն՝ խրեանց զերեալ ,
Քանդի յՈւռհայ՝ էին զնայեալ .
Առ կոմս երկրին՝ պանդխտայեալ ,
Զի էր քեռի՝ խրեանց եղեալ :
ԶԱլիկիկա՝ կայսրըն առեալ ,
Եւ զՀայոց՝ զօրսն տպառեալ .
Յիրոց զօրացն՝ աստէն թողեալ ,
Եւ ինքն անդրէն՝ յետս դարձեալ :
Բայց Լէոնի՝ ի բանտ մտեալ ,
Երկու որդւովք՝ և տառապեալ .
Այցելութեանն՝ ակն կալեալ ,
Այնր որ յերկինա՝ երկնից նստեալ :
Որոց խնամք՝ ըն յուղեցեալ ,
Ի դթութիւն՝ զկայսր շարժեալ .
Մինչ զի զԼէոն՝ մեծապատուեալ ,
Եւ միշտ որդւովքն՝ առ ինքն ամեալ :
Ի պաղատանն՝ ի ճաշ կուչեալ ,
Եւ ի սփոխանա՝ որսոց տարեալ .
Քեղեցկապէս՝ զդեատաւորեալ ,

Եւ յերիւար՝ ըս հեծուցեալ :
Որ և յաւուր՝ միում մտեալ ,
Ի բաղանիան՝ լողացեալ .
Եւ զԱհոն՝ անդէն կոչեալ ,
Իւրով որդւովքն՝ և մեծարեալ :
Յորում Ռուբէնն՝ արխացեալ ,
Եւ հրաշայի՝ գործըս ցուցեալ .
Չի արբայի՝ սպասաւորեալ ,
Եւ մեծարել՝ զնա կամեցեալ :
Նա զաւաղան՝ մի ջրով լցեալ ,
Եւ ամրագոյն՝ անդէն սնդեալ .
Չայն քաջապէս՝ ի վեր առեալ ,
Եւ առաջի՝ կայսերն եղեալ :
Ընդ որ տեսողքրն՝ զարմացեալ ,
Եւ նոր Սամիաոն՝ զնա կոչեալ .
Սակայն զօրացրն՝ մախացեալ ,
Եւ զայրացմամբ՝ մեծաւ լցեալ :
Յունկն կայսերըն՝ մատուցեալ ,
Եւ զՌուբէն՝ ամրաստանեալ .
Հնարիւք զնա՝ կուրացուցեալ ,
Եւ ի կենաց՝ ըն նահանջեալ :
Իսկ Թորոսի՝ միայնացեալ ,
Ընդ հօր իւրում՝ սկանդխտացեալ .
Եւ ի բանտին՝ երազ տեսեալ ,
Չոր և մութով՝ հօրըն սրատմեալ :

Տեսի ասէ՛ յանուրջս եկեալ ,
Այր մի աստէն՝ փառազարդեալ .
Ինձ նկանակ՝ հայի տուեալ ,
Յորոյ վերայ՝ ձուկն էր եղեալ :
Իբրև կայի՛ ես հիացեալ ,
Եւ ի յառնէն՝ զտուեալն առեալ .
Դու հայր՝ տեսեալ՝ զայն և հայցեալ ,
Սակայն յիրացդ՝ ոչ կերակրեալ :
Հայրն ի յորդուոյն՝ զայս բան լուեալ ,
Եւ ի Տեառնէ՛ լուսաւորեալ .
Խնդամտութեամբ՝ առ նա դռչեալ ,
Եւ աւետեօք՝ ողջագորեալ :
Յնձա՛ որդիդ՝ բարգաւաճեալ ,
Զի քոց նախնեացն՝ եղեր զուգեալ .
Որ յետ չարեաց՝ ըդ զոր կրեալ ,
Եկին բարիք՝ ըն քեզ պահեալ :
Քանզի երկիրն՝ զոր մեք կալեալ ,
Եւ ընդ մեզայ՝ մեր կորուսեալ .
Բողորովին՝ լիցի տիրեալ ,
Զոր նկանակ՝ ըն քեզ յայտնեալ :
Եւ ընդ ձկան՝ ըն զոր տեսեալ ,
Գացիս ծովու՝ իշխան եղեալ .
Եւ քո ի յայս՝ շնորհ հասեալ ,
Եւ իմ բարեացն՝ ոչ հաղորդեալ :
Լէոն անդէն՝ վախճան առեալ ,

Եւ առ Քրիստոս՝ վերակոչեալ .
Յայնժամ եւ կայսր՝ ընդթացեալ ,
Եւ ի բանտէ՝ դժտրոս հանեալ :
Որ ի պաղատ՝ անդր կացեալ ,
Եւ ընդ զօրաց՝ ընդինուորեալ .
Անդ մեծաշուք՝ այրն երևեալ ,
Եւ յարքայէ՝ շնորհ գտեալ :
Զկնի ամաց՝ ինչ հոլովեալ ,
Կայսր զօրօք՝ բաղնօք շարժեալ .
Ի յողնութիւն՝ բրինձին դիմեալ ,
Որ ի Տաճկաց՝ էր յոյժ նեղեալ :
Պերփեռութէն՝ արքայն եկեալ ,
ՅԱնարզարա՝ բանակ առեալ .
Անդ ի գրաղումն՝ որսոց ելեալ ,
Յխրոյն դեղեալ՝ նետէ խոցեալ :
Եւ ի տեղոջ՝ ընդ վախճանեալ ,
Ըստ արժանւոյն՝ վճիռ առեալ .
Իսկոյն զօրաց՝ ընդ յետս դարձեալ ,
Եւ զմարմինն՝ զհետ բարձեալ :
Զփորոսիան՝ անդէն թաղեալ ,
Եւ ի վերայ՝ շինուած կազմեալ .
Որ մինչև ցայս՝ օր անուանեալ ,
Եւ Քաղբղիկ՝ տեղին կոչեալ :
Բայց յունական՝ զօրուն դարձեալ ,
Եւ Թորոսի անդէն՝ կացեալ .

Զոր է յոլովք՝ են սլատմագրեալ ,
Որոյ և բանք՝ ըն բաժանեալ :
Քանզի ոմանց՝ է սասայեալ ,
Առանձնակի՝ զԹորոսն եկեալ .
Եւ յԱնտիոք՝ նառու ելեալ ,
Ի Կիլիկիա՝ անտի մտեալ :
ԶՍտեֆանէ՝ անդէն գտեալ ,
Եւ միարան՝ հնարաւորեալ .
Նախ զԱմուտայն՝ եղեն առեալ ,
Ապա նովաւ՝ այլոց տիրեալ :
Իսկ որ կայսեր՝ զհետ եկեալ ,
Ասեն զԹորոսն՝ և մնացեալ .
Մինչ ի Յունաց՝ աշխարհին լեալ ,
Գլխոյ կնոջ՝ մի զնա սիրեալ :
Եւ դանձ բազում՝ նմա տուեալ ,
Զոր և Թորոս՝ զհետ բերեալ .
Ի լեռնական՝ կողմանսն ելեալ ,
Եւ քահանայ՝ զամբն գտեալ :
Ում թարնարար՝ զինքն յայտնեալ ,
Թէ Լէոնի՝ որդի եղեալ .
Նա ցնծութեամբ՝ յանձին առեալ ,
ԶԹորոս ի գործ՝ հովուի եղեալ :
Իսկ ի Հայոց՝ որք մնացեալ ,
Եւ ի լերին՝ անդ բնակեալ .
Ի յունական՝ ազգէն նեղեալ ,

Նախնի տէրանց՝ ըն ըղձացեալ :
Քաջանային՝ նոցա սրտտեալ ,
Եւ զցանկալին՝ ինքեանց յայտնեալ .
Որք և փութով՝ միտրանեալ ,
Եւ զԹորոսն՝ ի վեր առեալ :
Նախ Վահկային՝ եղև տիրեալ ,
Ապա նովա՝ զայլարն կալեալ .
Արդ զինչ և է՝ սրտձառ եղեալ ,
Ի Սատուծոյ՝ էր տնօրինեալ :
Որ ի բանտէ՝ անտի ելեալ ,
Եւ հայրենեաց՝ ըն տէր դտեալ .
Զիշխանութիւն՝ Յունաց առեալ ,
Եւ զնոցին՝ զօրսն վանեալ :
Պերսիեռութէն՝ կայսրն մեռեալ ,
Եւ իւր որդին՝ թագաւորեալ .
Այն որ Մանուէլն՝ կոչեցեալ ,
Եւ բարեակէր՝ յոյժ անուանեալ :
Որ և խկոյն՝ զօր գումարեալ ,
Եւ յօղնութիւն՝ Ծուանկաց ելեալ .
Որք ի ծովու՝ յայսկոյս եկեալ ,
Եւ ի Տաճկաց՝ էին նեղեալ :
Ի Ալիկլիա՝ իբրև եկեալ ,
Եւ զԹորոսի՝ գործըն ըռեալ .
Որ էր նա զՅոյնարն՝ չարչարեալ ,
Եւ աշխարհին՝ տիրապետեալ :

Սրտմտ թեամբ՝ բաղմաւ լցեալ ,
Եւ գրովանդակ՝ զօրարն յղեալ .
Զի գթորոս՝ ածցեն կապեալ ,
Որպէս և ինքն՝ էր յուսացեալ :
Այլ թորոսի՝ ի դղեակ ելեալ ,
Որ Բարձր բերդն՝ է ասացեալ .
Եւ զլերանցն՝ զկիրճս առեալ ,
Հեռեական՝ զօրօք լցեալ :
Յոր իրրե զօրք՝ Յունաց եկեալ ,
Վաղվաղակի՝ եղեն պարտեալ .
Յորոց յալովք՝ ձերբակալեալ ,
Եւ առ թորոս՝ ածեն կապեալ :
Էմմանուէլ՝ ըն զայս լուեալ ,
Եւ տրտմա թեամբ՝ մեծաւ լցեալ .
Յոր և բաղում՝ գանձս յղեալ ,
Եւ զմեծամեծսն՝ այնու դնեալ :
Թորոս գրերեալ՝ ոսկին առեալ ,
Եւ հեռեակ՝ զօրուն բաշխեալ .
Զոր սեաստար՝ ըն զայն տեսեալ ,
Եւ առ նա բան՝ զայս խօսեցեալ :
Եթէ ընդէ՞ր՝ այդ չափ տուեալ ,
Զոսկիդ յանարդ՝ մարդիկ ցրուեալ .
Որոց թորոս՝ սրատախանեալ ,
Անմխտ բանից՝ ըն զոր լուեալ :
Թէ զի զձեզ՝ դարձեալ կալեալ ,

Զսեռտտտադ՝ ամցեն կապեալ ,
Որք առ արքայ՝ զնային զերծեալ ,
Եւ զոր տեսին՝ ըն ծանուցեալ :
Կայսր ընդ եղեալս՝ ըն զարմացեալ ,
Ի հաշտութիւն՝ զԹորոս կոչեալ .
Անտիոքայ՝ բրինձն եկեալ ,
Եւ երկոցունց՝ միջնորդ եղեալ :
ԶԱնարզարա՝ յինքն դրաւեալ ,
Կայսրն ի Թորոսէ՝ մեծէն առեալ .
Եւ զայլ երկիր՝ ըն զոր կալեալ ,
Ոսկի բուլով՝ նմա շնորհեալ :
Ի Յանտիոք՝ կայսրն երթեալ ,
Զմեծըն Թորոս՝ զհետ կոչեալ .
Որ քաջութեան՝ գործըս ցուցեալ ,
Զամենեսեան՝ հիացուցեալ :
Ի Ալիլիկիա՝ եկին զարծեալ ,
Եւ կայսրն յերկիրն՝ իւր յառաջեալ .
Մինչդեռ էին՝ բանակ առեալ ,
ՅԱնարզարայ՝ զաշտին իջեալ :
Ի գիշերին՝ Թորոսն ելեալ ,
Եւ ի Աւահայն՝ թարուն զնայեալ .
Զի կամ՝ արքայ՝ չար ինչ խորհեալ ,
Եւ որ նմա՝ զայն ծանուցեալ :
Եւ կամ՝ թէ ինքն՝ զարհուրեալ ,
Զի մի վիցի՝ զհետ երթեալ .

Հատ . Գ :

Էմմանուէլն՝ անդրէն դարձեալ ,
Եւ անվրդով՝ Թորոս կացեալ :
Որ քաջապէս՝ նա յարձակեալ ,
ԶԱնարդարա՝ կրկին կաղեալ .
Մամեատից՝ մեծին տիրեալ ,
Եւ զբաղում՝ աւանա առեալ :
Իսկ ի Տարսոն՝ դուքսն կացեալ ,
Այն զոր էր կայսր՝ ըն հաստատեալ .
Եւ զոր բաղում՝ ի նա տուեալ ,
Եւ պահապան՝ երկրիս եղեալ :
Սա զԹորոսի՝ գործան լուեալ ,
Եւ զՅունաց՝ զօրն ժողովեալ .
Այլ և զՕչին՝ ըն կոչեցեալ ,
Որ Լամբրոնին՝ էր տէր եղեալ :
ԶՆախնիկեանք՝ ըն ժողովեալ (15) ,
Որ յԱսկուռաս՝ էին տիրեալ .
Զի հայկազնեաց՝ իշխանքս ելեալ ,
Յարեւելից՝ առ կայսր եկեալ :
Եւ ընդ նորին՝ լծով մտեալ ,
Եւ ի նմանէ՝ պատիւ առեալ .
Ռատի առ դուքս՝ էին եկեալ ,
Եւ ընդ զօրուն՝ միարանեալ :
ԶՄամեատիս՝ շրջապատեալ ,
Յորում պարոն՝ Թորոս էր լեալ .
Որ և յԱստուած՝ տպատանեալ ,

Սակաւ արամբք՝ արտաքս ելեալ :
Եւ բազմութեան՝ զօրացն յաղթեալ ,
Զամենեանն՝ ձերբակալեալ ,
ԶՅոյնսն սրոյ՝ ճարակ տուեալ ,
Եւ զՀայոց՝ զօրսն աղատեալ :
Սակայն զՕչին՝ ըն վաճառեալ ,
Եւ զբազմութիւնն՝ ոսկւոյ տուեալ ,
Յետոյ սիրով՝ ընդ նա կապեալ ,
Զդուստր խր որդւոյ՝ նորա տուեալ :
Ինքն դարձեալ՝ զօր ժողովեալ ,
Զերեւելին՝ Տարսոն տուեալ ,
ՅԻսաւրիոյ՝ դահըն հասեալ ,
Եւ մինչ ի ծովն՝ եղև կալեալ :
Ըզկելիկիա՝ բոլորն տուեալ ,
Ծագէ ի ծագ՝ տիրապետեալ ,
Եւ յԻսաւրիոյ՝ սկիզբն եղեալ ,
Յոլով տեղիա՝ բռնակալեալ :
Իմանուէլ՝ ըն զայս լուեալ ,
Եւ տրամութեամբ՝ մեծաւ լցեալ :
Եւ ինքն ի չարն՝ անկարացեալ ,
Զի էր զխորձ՝ մեծին տուեալ :
Առ յԻկոնիոյ՝ սուլտանն յղեալ ,
Որ Խլիճ՝ Սպրանն էր անուանեալ ,
Որում և գանձ՝ բազում տուեալ ,
Զի զԹորոս՝ լիցի կալեալ :

Եւ նա զերդում՝ ըն յիշեցեալ ,
Զոր ընդ պարոն՝ Թորոսն եղեալ .
Եւ զառաջին՝ ըն հրաժարեալ ,
Լինէր կրկին՝ անդամ հարկեալ :
Որ և բազում՝ զօր ժողովեալ ,
Ի կիլիկիա՝ եղև հասեալ .
ՅԱնարզարայ՝ դաշտին իջեալ ,
Եւ զԹի ամրոց՝ ըն պաշարեալ (16) :
Ապա բարձրեալն՝ Աստուած շարժեալ ,
Եւ զնոսա՝ պատուհասեալ .
Ճանճ և պիծակ՝ անդ առաքեալ ,
Եւ ժանտախտիւքն՝ ըն չարչարեալ :
Այլ և Թորոսն՝ ասպատակեալ ,
Զսուլտանին՝ երկիր գերեալ .
Եւ աւարաւ՝ բազում դարձեալ ,
Խլիճ Ասլանայ՝ պարզև յղեալ :
Ընդ որոյ գործ՝ ըն զարհուրեալ ,
Եւ ի ցաւոյ՝ ըն վտանգեալ .
Եղև ի յեա՝ ըս նահանջեալ ,
Եւ ի յիւրեան՝ աշխարհն երթեալ :
Այլ և կրկին՝ անդամ եկեալ ,
Եւ ամօթով՝ յետս դարձեալ .
Ապա սուլտանն՝ երդումն երդուեալ ,
Եւ ընդ քաջին՝ սիրով կապեալ :
Իր սա մարմնով՝ յառաջացեալ ,

Այլ և հոգւով՝ յոյժ զօրացեալ .
Զողորմութիւն՝ առառ տուեալ ,
Ըստ արեգական՝ լուսոյ փայլեալ :
Բարեաց գործովք՝ բարգաւաճեալ ,
Եւ հաւատով՝ սկայծառացեալ .
Աստուածային՝ գրովք վարժեալ ,
Եւ յիմաստից՝ արուեստ մտեալ :
Ասն հոգի՝ սա ընկալեալ ,
Մարգարէի՝ հաւատարեալ .
Որով դժուար՝ բանքս լուծեալ ,
Որ գտանի՝ այժմս գրեալ :
Յամենայնի՝ փառազարդեալ ,
Եւ յԱստուծոյ՝ հաճոյս կայեալ .
Որովք առ նա՝ եղև փոխեալ ,
Եւ ի Դրազարկ՝ ըն հանգուցեալ :
Բայց Ստեփանէն՝ նախասացեալ ,
Որ էր եղբայր՝ մեծին եղեալ .
Ի սեռս լերին՝ ըն դադարեալ ,
Եւ քաջութեամբ՝ զայն ըմբռնեալ :
Գերմանիկոյ՝ եղև տիրեալ ,
Եւ զորս նա՝ շրջապատեալ .
Ապա Յունաց՝ զնա կալեալ ,
Եւ յեռանդեան՝ կաթնաց արկեալ :
Յորում տեղւոջ՝ վախճան առեալ ,
Եւ առ Աստուած՝ հոգին դարձեալ .

Նորին մարտինն՝ ի հող եղեալ ,
ՅԱրբակաղնին՝ ուխտն անուանեալ :
Բայց սա երկու՝ որդի թողեալ ,
Միոյն անուն՝ Ռուբէն կոչեալ .
Եւ կրտսերոյն՝ Լէան ձայնեալ ,
Այն որ յետոյ՝ թագաւորեալ :
Սակայն Թորոսն՝ որ վախճանեալ ,
Մատաղ որդի՝ մի իւր թողեալ ,
Զնա և զերկիրս՝ ապաստանեալ ,
Յայն որ սարոն՝ և սոյլ եղեալ :
Որ և աներ՝ նախն եղեալ ,
Անուն Թումաս՝ վերաձայնեալ .
Զորդին մեծին՝ յինքն ընկալեալ ,
Նովաւ զերկիր՝ ըն հողացեալ :
Այլ որ Մլեհն՝ էր կոչեցեալ ,
Զոր վերագոյն՝ մեր յիշեցեալ .
Սա առ Հալալայ՝ սուլտանն երթեալ ,
Զայնրան առերս՝ առ նա կեցեալ :
Յորժամ՝ զեղբարոյ՝ մահըն լուեալ ,
Ի սուլտանէն՝ հեծեալ առեալ .
Եւ ի Հայոց՝ երկիր մտեալ ,
Որոց բազում՝ չար հասուցեալ :
Եւ զի տիրել՝ ոչ կարացեալ ,
Ապա ի Հալալայ՝ յետըս դարձեալ .
Եւ այլ բազում՝ զօր ժողովեալ ,

Կրկին անգամ՝ եղև եկեալ :
Առ որ Հայոց՝ իշխանքն յղեալ ,
Եւ զնա սիրով՝ պարոն կոչեալ .
Ապա զՏաճիկս՝ ըն դարձուցեալ ,
Եւ հաճութեամբ՝ երկրին տիրեալ :
Սահայն Թուճաա՝ ըն փախուցեալ ,
Ի յԱնտիոք՝ ուստի եկեալ .
Եւ զԹորոսի՝ որդին առեալ ,
Ամբարշտաց՝ և սպանեալ :
Այլ չարասիրտ՝ Մլեհն եղեալ ,
Եւ աղտեղի՝ գործովք լցեալ .
Յխրոց զօրացն՝ եղև սպանեալ ,
Եւ ի Մեծ քար՝ ուխտն թաղեալ :
Բայց Ստեֆանէի՝ որդիքն սնեալ ,
Առ Բաղուրան՝ և զարգացեալ .
Զորս և իշխանքն՝ և զօրքն առեալ ,
Եւ զՌուբէն՝ պարոն եղեալ :
Սա բարեգործ՝ իշխող եղեալ ,
Առատութեամբ՝ զերկիրն շինեալ .
Որոց անունն՝ յառաջացեալ ,
Եւ յամենից եղև՝ պատուեալ :
Հռոմայեցւոցն՝ զնա սիրեալ ,
Եւ ամուսին՝ նմա տուեալ .
Յորմէ երկու՝ դուստր ծնեալ ,
Պարկեշտութեամբ՝ յոյժ զարգարեալ :

ԶԼ ամբրոն դղեակ՝ ըն պաշարեալ ,
Եւ նեղութիւն՝ նոցա ամեալ .
Նոքա դրբինձ՝ ըն հրատուրեալ ,
Զի յՌտուրենայ՝ լիցին փրկեալ :
Ապա բրինձն՝ առ նա յղեալ ,
Եւ խարանօք՝ ի ճաշ կոչեալ .
Որոյ կոչմանն՝ դէտ երթեալ ,
Ի յԱնտիօք՝ եղև բանտեալ :
Բրինձն ի յայն՝ վտտահացեալ ,
Թէ զԱլիլիկիա՝ լիցի կալեալ .
Նորին եղբայր՝ ըն քաջացեալ ,
Լէոն և զօրքն՝ արիացեալ :
Զի շխանութիւնն՝ ըն պինդ կալեալ ,
Եւ զԼամբրոնն՝ յոյժ սղարեալ .
Ապա երկիր՝ և դանձ տուեալ ,
Եւ զպարոն՝ Ռտուրէն թափեալ :
Իբրև եղև՝ անդրէն եկեալ ,
Նա բարութիւն՝ բազում ցուցեալ ,
Եւ ի վախճան՝ կենացն հասեալ .
Կրօնաւոր՝ ինքն եղեալ :
ԶԼէոն բազում՝ բանխ խրատեալ ,
Եւ ի յաթոս՝ նախնեացն եղեալ .
Զիւր զգատերսն՝ ի նա տուեալ ,
Եւ սրտուիրան՝ զայս աւանդեալ :
Ոչ արտաբուստ՝ փեայ ամեալ ,

Զի մի Հայոց՝ լիցին տիրեալ .
Սա ի Ղրաղարին՝ եղև թաղեալ ,
Յորժամ զմահու՝ բաժանին արբեալ :
Սակայն Լէոնն՝ քաջացեալ ,
Եւ իմատուր՝ տուաւ ելեալ .
Զիշխանութիւնն՝ ընդարձակեալ ,
Եւ գաւառաց՝ բազմաց տիրեալ :
Աւուրց փոքունց՝ յառաջացեալ ,
Իսմայէլի՝ ազգքն շարժեալ (17) .
Եւ ի վերայ՝ սորա եկեալ ,
Այն որ Ռատունն՝ էր անուանեալ :
Յորմէ Լէոնն՝ ոչ երկուցեալ ,
Ի բազմութեանցն՝ ոչ զարհուրեալ .
Այլ ի յԱստուած՝ ապատանեալ ,
Որ ըզՍենեքե՝ թիմ՝ սրահեալ :
Սակաւ արամբբ՝ ընդգէմ ելեալ ,
Եւ զբազմութիւնն՝ յողթաճարեալ .
Քանզի Ռատունն՝ էր սատակեալ ,
Ի Քէորդեայ՝ սրբոյ խոցեալ :
Հաղարացոց՝ զօրքքն ցրուեալ ,
Հայոց զհեա՝ նոցին վարեալ .
Առ և աւար՝ բազում ածեալ ,
Որով եղեն՝ փարթամացեալ :
Ի յայտմանէ՝ յոյժ զօրացեալ ,
Մեծքն Լէոնն՝ և քաջացեալ .

Որ զՏաճիկ՝ սըն հաղածեալ ,
Եւ զԹուրքաց՝ աղղըն վանեալ :
ԶԻսաւրիոյ՝ աշխարհն առեալ ,
ՅԱտալիա՝ մեծըն հասեալ .
ԶԱռակլիա՝ եղև կալեալ ,
Եւ ընդ դանձուց՝ փոխանակեալ :
ԶԿեսարիա՝ զօրօք պատեալ ,
Եւ ի յառնուլ՝ ըն մերձ ածեալ .
Սարա ոսկի՝ բաղում՝ առեալ ,
Եւ ընդ սուրտանն՝ երդումն եղեալ :
Սմրոց բաղում՝ եղղեակ շինեալ ,
Եւ զԱլիլիկիա՝ շրջապնդեալ .
Սկանաւոր՝ ուխտըն կաղմեալ ,
Որ է Սկներ՝ անուն ձայնեալ :
Եւ զոր նախնեացն՝ էր սրարդևեալ ,
Վանորէիցն՝ ըն զոր շինեալ .
Սա այնոցիկ՝ առաւ ելեալ ,
Եւ մեծապէս՝ առատացեալ :
Զի զգողիան՝ որ նախ առեալ (18) ,
Եւ յամենայն՝ տեղեաց վարեալ .
Զնոսա ի մի՝ վայր ժողովեալ ,
Բաղմապատիկ՝ բարեօք լցեալ :
Եւ այսպիսի՝ անուն ստացեալ ,
Եւ յամենից՝ գովասանեալ .
Ֆրանկաց՝ ումրուրըն ծանուցեալ ,

Եւ Յունաց կայսր՝ ըն զայս լուեալ :
Յաստուածական՝ խնամոցն յուղեալ ,
Եւ Երկորեան՝ ըն թաղ յղեալ .
Յայնժամ Հայոց՝ բովանդակեալ ,
Եւ ի Տարսոն՝ բաղարն եկեալ :
Կաթողիկոսն՝ ի մէջ կայեալ ,
Չեկեղեցին՝ անդ ժողովեալ .
Եւ օրինօք՝ զնա օծեալ ,
Տան Թորգոմայ՝ թագաւորեալ :
Յարքայական՝ յաթոռ նստեալ ,
Բայց ի բարխա՝ յառաջացեալ .
Չեկեղեցի՝ բարձրացուցեալ ,
Եւ աշխարհի՝ շինող եղեալ :
Չանկեալ Հայոց՝ աղղս կանգնեալ ,
Եւ զտէրութիւն՝ ըն նորոգեալ .
Խաղաղութեամբ՝ զաշխարհ լցեալ ,
Իրրե զգրախտ՝ ստղաւետեալ :
Չմեծն Անտիօք՝ յինքն գրաւեալ ,
Եղրօք դատերն՝ իւրոց ստեալ .
Այն որ զՌուբէն՝ եղև ծնեալ ,
Որ և բրինձ՝ ըն կոչեցեալ :
ԸղԱրասուս՝ դաւաան առեալ ,
Եւ Պաղրայոյ՝ զղեկին տիրեալ .
Խմաստութեամբ՝ Հարաւորեալ ,
Եւ զԱմիրտոն՝ յինքն կալեալ :

Սուրբանն մեծ՝ զօրօք շարժեալ ,
Որ Քայ-Քայուզ՝ էր անուանեալ .
Ի յարքային՝ վերայ եկեալ ,
Զկապան դղեակ՝ ըն պաշարեալ :
Իսկ թագաւոր՝ ըն քաջացեալ ,
Ընդդէմ նորա՝ զօրօք ելեալ .
Սակրայն զօրացն՝ անմտացեալ ,
Եւ արքայի՝ ոչ մնացեալ :
Այլ յերեւելն՝ ի մարտ մտեալ ,
Եւ յայլազգեաց՝ ըն սպարակցեալ .
Յոլովք ի սուր՝ եղեն մատնեալ ,
Այն կապով՝ գերի տարեալ :
Աստի ներհակքն՝ արխացեալ ,
Եւ զաղար՝ բերդին պնդեալ .
Արքայն սցսու՝ ոչ տխրացեալ ,
Եւ կամ վատթար՝ ինչ խորհեցեալ :
Այլ զմնացեալս՝ ըն ժողովեալ ,
Եւ ի Քամիրս՝ սասրատակեալ .
Ըզուլանին՝ աշխարհ գերեալ ,
Եւ սուարա՝ բազում դարձեալ :
Զհամբաւ շարեաց՝ ըն նա լուեալ ,
Եւ յիւր աշխարհն՝ անգրին երթեալ .
Ընդ արքայի՝ երդումն եղեալ ,
Եւ զգերեալս՝ ըն դարձուցեալ :
Յիշխանութեան՝ արքայն կոցեալ ,

Երկոտասան՝ ամ աւարտեալ .
Եւ թաղաւոր՝ Հայոց օճեալ ,
Չքսան և զերկու՝ ամս տիրեալ :
Յորում վախճան՝ կենացն եկեալ ,
Չիշխանան առ ինքն՝ ժողովեալ .
ՉԱտան իշխան՝ մի պայլ եղեալ ,
Չդուստր իւր ի նա՝ յաւանդ տուեալ :
Ինքն ի Քրիստոս՝ փոխադարձեալ ,
Եւ ի յԱկներ՝ ուխտն թաղեալ .
Մասն ինչ ի Սիա՝ քաղաք բերեալ ,
Եւ ի վերայ՝ տաճար շինեալ :
Ապա Ատանն՝ եղև սպանեալ ,
Եւ Կոստանդին՝ ըն պայլ նստեալ .
Որ արքային՝ էր ազգ եղեալ ,
Չդուստր նորին՝ առ ինքն առեալ :
Չայն որ ժառանգ՝ էր մնացեալ ,
Չապէլ անուն՝ վերաճայնեալ .
Որոյ իշխանք՝ ըն հնազանդեալ ,
Երդմամբ պարոն՝ ըզնա եղեալ :
Այլ խոտվութիւն՝ յերկիրն անկեալ ,
Քանզի Ռուբէն՝ բրինձ եկեալ .
Բաղում իշխանա՝ յինքն յարեալ ,
Եւ տէրութեան՝ ակն կալեալ :
Նախ զՏարսոն՝ եղև առեալ ,
Եւ ի Մսիս՝ յառաջացեալ .

Հատ . Գ :

Իսկ Կոստանդին՝ զօրօք եկեալ և
Եւ ի վերայ՝ նորա դիմեալ ։
Եւ ի Տարսոն՝ գրուամբ ածեալ ։
Զնա և զիշխանսն՝ խոր հաւանեալ ։
Զամենեւին՝ ի բանտ արկեալ ։
Որք և անդէն՝ իսկ վախճանեալ ։
Բայց Կոստանդին՝ ըն զօրացեալ ։
Զպարսնութիւնն՝ պինդ կալեալ ։
Զեկեղեցի՝ բարձրացուցեալ ։
Եւ զպաշտօնեայս՝ նորա պատուեալ ։
Որ հայրապետ՝ յայնժամ կացեալ ։
Տէր Յովհաննէս՝ վերակոչեալ ։
Սա վեցերորդ՝ է համարեալ ։
Ի Ներսիսէ՝ սրբոյ սկսեալ ։
Զի երջանիկս՝ այս յիշեցեալ ։
Յորմէ զբանըս՝ մեր նխութեալ ։
Իբրև վախճան՝ ամա հասեալ ։
ԶՏէր Գրիգոր՝ փոխան օծեալ ։
Այն որ տղայն՝ մակակոչեալ ։
Եւ յաղթանդամ՝ էր հաստատեալ ։
Տէր Գրիգորիս՝ զսա փոխեալ ։
Որ գահավէժ՝ յետոյ եղեալ ։
Եւ Տէր Գրիգոր՝ զհետ նստեալ ։
Որ ապիրատն՝ էր մակձայնեալ ։
Եւ յետ սորա՝ մահուան կացեալ ։

Տէր Յովհաննէս՝ նախայիշեալ :
Ընդ որ արքայն՝ Ահոն վիճեալ ,
Եւ զՏէր Դաւիթ՝ փոխանորդեալ .
Որ և զԵրկուս՝ ամս հովուեալ ,
Եւ առ հովիւ՝ ըն քաջ փոխեալ :
Ընդ Յովհաննէսն՝ արքայ հաշտեալ ,
Եւ ի յաթոռն՝ հաստատեալ .
Եւ արքայի՝ վախճան եկեալ ,
Որ ընդ իշխանս՝ ըն գումարեալ :
Փոքր ինչ յետոյ՝ և նա մեռեալ ,
Տէր Առատանդին՝ փոխանորդեալ .
ԸզԱռատանդեայ՝ որդին առեալ ,
Չայն որ Հեթումն՝ էր անուանեալ :
Ընդ Չապէլի՝ զուգաւորեալ ,
Եւ թագաւոր՝ Հայոց օծեալ .
Սա ըստ կամայ՝ թագաւորեալ ,
Յամենեցունոյ՝ շնորհ գտեալ :
Եւ թագուհին՝ Չապէլ կոչեալ ,
Ի բարի գործ՝ ըս յառաջեալ ,
Չարկեչտութիւն՝ նախասպասուեալ ,
Որոյք եղեն՝ որդիս ծնեալ :
Նախ զԱհոն՝ բարեպաշտեալ ,
Որ թագաւոր՝ այժմ է օծեալ .
Ապա զԹորոս՝ երջանկայեալ ,
Որ և արեամբ՝ նահատակեալ :

Եւ զՌուբէն՝ տղայ մեռեալ :
Եւ այլ դստերըս՝ հինգ ծնեալ ,
Իսկ Թադուհին՝ յերկրէ ելեալ .
Եւ ի յերկինըս՝ փոխադրեալ ,
Աքքայն Հեթում՝ խորհրդածեալ :
Վասն աշխարհին՝ որոյ տիրեալ ,
Քանզի Թաթար՝ ազգն էր յայտնեալ .
Եւ բարկութեամբ՝ զերկիր վանեալ ,
Սա առ նոսին՝ յուղի անկեալ :
Եւ զամս չորս՝ անդէն կացեալ ,
Եւ ըստ նոցա՝ դենին խնդրեալ .
Բանս սիրոյ՝ և դիր առեալ ,
Ապա փառօք՝ յետս դարձեալ :
Եւ զբազում՝ դաւառս առեալ ,
Ըզտաճկական՝ զօրս հարեալ .
Եւ աշխարհի՝ նոցա տիրեալ ,
ԸզՊերմանիկն՝ եղև կալեալ :
Եւ զՊեհեանի՝ զբռամբ ածեալ ,
Եւ ի Թուրքին՝ ձեռաց առեալ .
Զոր ի վաղուց՝ էին խլեալ ,
Աստուածային կամքն՝ շարժեալ :
Եւ հաշտ տկամբ ի մեզ՝ հացեալ ,
Քանզի զզրունա՝ երկնից բացեալ .
Եւ զբարութիւն՝ յերկիր հեղեալ ,
Որ և լինէր՝ սրտաբերեալ :

Իբրև զզրախտ՝ առողացեալ ,
Եւ ամենայն մարդ՝ հանդուցեալ .
Ընդ իւր որթ ուն՝ որպէս դրեալ ,
Այլ զի սակաւք՝ են յայս հասեալ :
Որ ի բարիս՝ ըն ժամանեալ ,
Ըստ օրինաց՝ լիցին կացեալ .
Եւ Աստուծոյ՝ հաճոյ դտեալ ,
Իսկ որ մարմնոյ՝ ծառայ եղեալ :
Եւ հեշտութեամբ՝ զհոգին լրեալ ,
Նորա զկենաց՝ սրատճառն առեալ .
Եւ կորստեան՝ առիթ գործեալ ,
Որպէս Մովսէս՝ ամբաստանեալ :
Զհինն Իսրայէլ՝ և նախատեալ ,
Թէ յազեցմամբ՝ Յակոբ կերեալ .
Եւ զիրութեամբ՝ ստուարացեալ ,
Ըզկերակրիչ՝ Տէրըն թողեալ :
Եւ Աբարչին՝ կիցս ընկեցեալ ,
Դարձեալ և այլ՝ ոմն դրեալ .
ԶՍողոմայ՝ և եպերեալ ,
Որ մինչդեռ չէր՝ նա կործանեալ :
Էր Աստուծոյ դրախտին՝ զուգեալ ,
Բայց Սողոմայ՝ զայս նիւթ առեալ .
Եւ ի չարեաց՝ խորս ընկղմեալ ,
Բայց ի պիտոյսն՝ ոչ վայելեալ :
Այլ յղիութեամբ՝ թշնամանեալ .

Որպէս գրոց՝ յիշատակեալ .
Զորդիս մարդկան՝ և նախատեալ ,
Զուրախութիւն՝ սրտից առեալ :
Եւ յամօթոյ՝ մասին եղեալ ,
Ոչ քաղցելոց՝ զհացըն բրդեալ .
Եւ ոչ զվերկտ՝ զգեցուցեալ ,
Ոչ պանդխտի՝ յարկ ընծայեալ :
Ոչ նեղելոց՝ բաւական լեալ ,
Այլ զամենայն՝ ի պորտ ծախեալ .
Եւ զցանկութիւն՝ աճեցուցեալ ,
Արդ զի մարմինն՝ եղև ակրեալ :
Եւ զհողին՝ ծառայ եղեալ ,
Յորժամ ծառայն՝ թաղաւորեալ .
Որ յԵգիպտոս՝ զոռոզացեալ ,
Եւ զԲամասկոս՝ բռնակալեալ :
Այլ և Հալպայ՝ սուլտան եղեալ ,
Եւ զամենայն՝ աշխարհ կալեալ .
Որքան Սեմայ՝ տուն անուանեալ ,
Զծառայածինան՝ առ ինքն ածեալ :
ԶՀաղարայիս՝ ըն ժողովեալ ,
Բազում զօրըս՝ յինքն յարեալ .
Իբրև զաւազ՝ ծովու կուտեալ ,
Որոց սուսեր՝ և զէն տուեալ :
Եւ զճակատու՝ մարտ ուսուցեալ ,
Քրիստոնէից՝ ընդդէմ շարժեալ .

Իբր Աստուծոյ՝ վրէժ խնդրեալ ,
Զծովեզերեայսն՝ յոյժ նեղեալ :
Եւ դրազում՝ ամբոյս առեալ ,
Ի Սնտիսք՝ մեծըն հասեալ .
Եւ զնա հրոյ՝ ճարակ տուեալ ,
Զմեծութիւն՝ նորին հանեալ :
Եւ զմարդիկն՝ ի սուր մաշեալ ,
Եւ զոր գերի՝ եղև տարեալ .
Յօտար երկիր՝ զայն վաճառեալ ,
Այլ նախ զերես՝ սըն հաստատեալ :
Ի Ակիլիկիա՝ ուղեորեալ ,
Եւ առ Հեթում՝ արքայ յղեալ .
Եւ ի նմանէ՝ հարկ պահանջեալ ,
Իսկ նա դպօրս՝ ըն ժողովեալ :
Եւ ի յորդիան՝ տալատանեալ ,
Ինքն առ Մուղալն՝ յուղի անկեալ .
Եւ օգնութիւնս՝ անտի առեալ ,
Այլ մինչդեռ չէր՝ նա ժամանեալ :
Հազարացւոց՝ զօրքըն հասեալ ,
Եւ զՀայոց՝ ըն փախուցեալ .
Արքայորդիքըն՝ մնացեալ ,
Որք քաջապէս՝ հանդիսացեալ :
Եւ բազմադոյն՝ հարուած առեալ ,
Ապա յետոյ՝ զԱէոն կալեալ .
Եւ զԹորոս՝ ըն խողխողեալ ,

Զմեծ ըն Լէոն՝ զհետ տուեալ ։
Ի յերկիր ըս՝ ասպատակեալ ,
Զոր և հրոյ՝ ճարակ տուեալ ,
Եւ զընակիչսն՝ ի սուր մաշեալ ,
Բայց ամբողջայ՝ որոյ դիպեալ ։
Ամօթալի՝ լինէր դարձեալ ,
Քանզի՝ Լէոն՝ թարուն յղեալ .
Եւ զնոսա՝ սրտապնդեալ ,
Այլ հրաշագեղ՝ տաճարն այրեալ ։
Որ ի քաղաք՝ ըն Սիա շինեալ ,
Զոր աւերմամբ՝ և հրով քակեալ .
Միայն մարդիկ՝ ըն փախուցեալ ,
Իբրև զգործ՝ ըն վճարեալ ։
Որ ըստ կամայ՝ էր յաջողեալ ,
Ապա փառօք՝ մեծաւ ելեալ .
Յաշխարհն իւրեանց՝ անդրէն դարձեալ ,
Հեթում՝ արքայն՝ զօրօք եկեալ ։
Եւ զնոսա՝ եզխտ ելեալ ,
Թաթար զօրուն՝ հրաման տուեալ .
Եւ ինքն յերկիր՝ յազգ իւր մտեալ ,
Թէպէտ լացեալ՝ և սղացեալ ։
Այլ ի յուսոյ՝ ոչ պակասեալ ,
Զամենեանն՝ միսիթարեալ .
Եւ ինքն յԱստուած ասպատանեալ ,
Որպէս որդին՝ նորա դերեալ ։

Արիութեամբ՝ մեծաւ լցեալ ,
Քանդի հողւովն՝ ոչ վհատեալ .
Եւ ոչ մարմնով՝ ըն զարհուրեալ :
Այլ գերելոցն՝ յոյս եղեալ ,
Չամենեւեան՝ մխիթարեալ .
Չորս կերակրեալ՝ և զգեցուցեալ ,
Չումանս գնեալ՝ և աղատեալ :
Ապա զօրացն՝ ըզնա տարեալ ,
Եւ առ սուլտանն՝ ըն հասուցեալ .
Քանդի նա չէր՝ ընդ զօրսն եկեալ ,
Այլ ի յերկիրն՝ իւր մնացեալ :
Որ զՎէոն՝ իրրե տեսեալ ,
Եւ զխմատունն՝ բանքս լուեալ .
Ըզնա սիրով՝ մեծաւ պատուեալ ,
Եւ զհաշտութիւնն՝ առաջադրեալ :
Ի սուլտանէն՝ հրամանս առեալ ,
Յերուսաղէմ՝ եղև մտեալ .
Անդ խաչելոցն՝ երկրպագեալ ,
Եւ թողութիւնն՝ մեղաց խնդրեալ :
Ինքն յանձինն՝ նմա եղեալ ,
Եւ յեգիպտոս՝ յառաջացեալ .
Եւ անդանօր՝ ի բանտ ածեալ ,
Յորում Յովսէփ՝ երբեմն արկեալ :
Չոր քահանայ՝ ինքեան տարեալ ,
Եւ խորհրդոցն՝ սուրբ հաղորդեալ .
Հատ. Գ :

Զինքն յընթերցումն՝ դրոց եղեալ ,
Եւ աղօթից՝ միշտ սպարապեալ :
Առ որ զթաճն՝ Աստուած հայեալ ,
Եւ զսուլտանն՝ ի դուժ հանեալ .
Ի կապանաց՝ ըզնա անեալ ,
Եւ միշտ առ ինքն՝ մեծարեալ :
Երեսնամեայ՝ էր սա եղեալ ,
Յորժամ կրիցս՝ այս հանդիպեալ .
Ամ մի և տասն՝ ամիս կացեալ ,
Ի յԵզիպտոս՝ պանդխտացեալ :
Ապա երդմամբ՝ դաշինա եղեալ ,
Ընդ Լէոնի՝ որ անդ եղեալ ,
Նովա ի հայր՝ նորին յղեալ ,
Եւ զհաշտութիւն՝ ըն կատարեալ :
Իսկոյն զնա՝ պատուով հանեալ ,
Մեծաւ փառօք՝ և արձակեալ .
Որ իրր առ հայրն՝ եղև եկեալ ,
Լինէր աշխարհ՝ ըս նորոզեալ :
Որ բովանդակ՝ ընդդէմ՝ երթեալ ,
Եւ ցնծութեամբ՝ ըզնա տեսեալ .
Զոր նոյն ժամայն՝ ողջագորեալ ,
Եւ Աստուծոյ՝ շնորհ կալեալ :
Ապա արքայն՝ յտնե կացեալ ,
Եւ Քրիստոսի՝ երկրպագեալ .
Զի զիւր հայցուածս՝ ըն կատարեալ ,

Եւ զԱհոն՝ ի յինքն տուեալ :
Ըզհայրապետն՝ յառաջ կոչեալ ,
Որ Կոստանդեայ՝ յաջորդ եղեալ .
Այն որ Յակոբ՝ էր անուանեալ ,
Եւ դերագոյն՝ յողունց գտեալ :
Զամենեսեան՝ ընդ իւր տարեալ ,
Եւ ըզԱհոն՝ յոյժ թախանձեալ .
Յիւր նախնական՝ յաթոռն եղեալ ,
Եւ զտէրութիւնն՝ ի նա տուեալ :
Ապա կրկին՝ զորդին տախալեալ ,
Զի թագաւոր՝ լիցի օծեալ .
Զոր նա բնաւին՝ յանձն շառեալ ,
Թէ և բաղուս՝ անդամ հարկեալ :
Արդ մինչ արքայն՝ էր զուարճացեալ ,
Զորդին սպարոն՝ Հայոց տեսեալ .
Յայնժամ ի վեր՝ ի նա ելեալ ,
Յորմէ վախճան՝ կենացն եկեալ :
Ուստի զզմամբ՝ մեծաւ լցեալ ,
Եւ բարութիւն՝ բաղուս՝ գործեալ .
Ըզմիանձանց՝ կարգ ընկալեալ ,
Անուն Մակար՝ վերաձայնեալ :
Արքայն զաստի՝ կեանքս լքեալ ,
Եւ առ անմահ՝ արքայն փոխեալ .
Զոր օրհնութեամբ՝ երգով բարձեալ ,
Եւ ի Դրաղարկ՝ ըն հանդուցեալ :

Բայց սրարոնն՝ այնքան սուգ առեալ ,
Մինչ մահու չափ՝ հիւանդացեալ .
Որ յամենից՝ աղաչեցեալ ,
Փութով լինել՝ թագաւորեալ :
Սա առ ժամայն՝ ոչ հաւանեալ ,
Եւ յումեքէ՝ ոչ սիրուեալ .
Զերիա ամիսս՝ սուգ տարեալ ,
Տկար անձամբ՝ և վշտացեալ :
Ապա նոքա՝ որ բռնացեալ ,
Եւ աշխարհի՝ էին տիրեալ .
Որ յԵդիպատոս՝ սուլտան կացեալ ,
Եւ այն որ Խանն՝ էր անուանեալ :
Եւ այլ դրացիք՝ որ մերձ եղեալ ,
Եւ ի յազգաց՝ զլուխ նստեալ .
Սիրոյ պատգամ՝ առ նա յղեալ ,
Զի եղիցի՝ թագաւորեալ :
Յորոյ հարկեալ՝ և հաւանեալ ,
Եւ զբովանդակ՝ Հայք ժողովեալ .
Եւ հայրապետն՝ անդէն կացեալ ,
Զեկեղեցւոյն՝ լրութիւն բերեալ :
Որք ի Տարսոն՝ միաբանեալ ,
Եւ անդանօր՝ ըզնա օծեալ .
Յորոյ վերայ՝ Հոգին իջեալ ,
Եւ Թորգոմայ՝ տանն թագեալ :
Լէոն յաթոս՝ նախնեաց նստեալ ,

Եւ ամենից սրարդե՛ տուեալ .
Եւ որք նմա՛ էին սխալեալ ,
Ի բովանդակ՝ սրտէ շնորհեալ :
Անհամեմատ՝ առատացեալ ,
Եւ զարբունիան՝ ընդարձակեալ .
Զսարատուորան՝ անեցուցեալ ,
Որ ի պաղատ՝ անդր կացեալ :
Այլ եւ սեղանն՝ ընդարձակեալ ,
Որով աղքատքըն՝ կերակրեալ .
Եւ ամենայն՝ որ յազեցեալ ,
Ի կերակրոցն՝ որ պատրաստեալ :
Զայս ինչ սահման՝ արքայն առեալ ,
Զի յոր տեղի՛ և հանդիպեալ .
Զամենեւեան՝ որ անդ դիպեալ ,
Ի յարբունուստ՝ էր կերակրեալ :
Լինէր բազում՝ այս պատահեալ ,
Զի ի բացեայ՝ ուրեք եղեալ .
Յոր բովանդակ՝ հեծեալն եկեալ ,
Եւ այլք բազումք՝ որ ժողովեալ :
Անդ ամսօրեայ՝ աւուրս յամեալ ,
Եւ կերակրոց՝ ոչ հոգացեալ .
Զի յարբունեացն՝ էին կերեալ ,
Առատապէս՝ և վայելեալ :
Եկեղեցեայ՝ սրարդե տուեալ ,
Քան ըզնախնեացն՝ առաւելեալ .

Վարդապետաց՝ տուն յարմարեալ ,
Եւ զուսումնականն՝ յոյժ սրտուեալ :
Եւ առանձին՝ սրբաբառ տուեալ ,
Զոր վարդապետն՝ էր ծանուցեալ -
Եւ անսպառ՝ զայն հաստատեալ ,
Այլ և գրով՝ արձանացեալ :
Զոտճիկ զօրուն՝ աճեցուցեալ ,
Քան զոր յառաջն՝ էին կալեալ -
Եւ այսպիսի՝ բարս ստացեալ ,
Յամենեակն՝ բարերարեալ :
Էր հեզութեամբ՝ առաւելեալ ,
Երկայնամիտ՝ և ժուժկալեալ .
Քաղցրատեսիլ՝ և զուարճացեալ ,
Պարկեշտութեամբ՝ փառազարդեալ :
Էր ողորմած՝ որ կարօտեալ ,
Եւ ունկնդիր՝ որ բողոքեալ .
Որովք էին՝ զուարճացեալ ,
Տունս Հայոց՝ և նորոգեալ :
Այդ սկզբնաչար՝ ըն զայս տեսեալ ,
Եւ ընդ սմա՝ սրտերսոգմեալ .
Ի փորձ կուռոյ՝ ըզսա հայցեալ ,
Որպէս երբեմն՝ զՅոր սուեալ :
Սակայն թէպէտ՝ ըզսա փորձեալ ,
Եւ յողնակի՝ վիրօք լցեալ .
Այլ յոյժ անչարժ՝ զարբայ գտեալ ,

Որ և քան զՅոր՝ առաւելեալ :
Այդ զխորձանա՝ ըն յիշեցեալ ,
Փոքր ինչ ի ձեռն՝ առից ճտեալ .
Նախ ի վերայ՝ սորա ելեալ ,
Եւ նենգութիւն՝ ամա նխ թեալ :
Որ մեծամեծ՝ իշխանք կացեալ ,
Եւ ազգականք՝ սորին եղեալ .
Զորոց խորհուրդ՝ ըն խմացեալ ,
Եւ ի յԱստուած՝ ապաատանեալ :
Միայն զամբոցս՝ նոցին առեալ ,
Եւ զնոսին՝ ազատ թողեալ .
Որք ի Տեառնէ՝ փոխարինեալ ,
Իւրաքանչիւր՝ ոք զոր խորհեալ :
Յետ այսորիկ՝ զօրօք շարժեալ ,
Յեզխարտսէ՝ սուլտանն ելեալ .
Որ յարքային՝ Հեթմոց սկսեալ ,
Յաւուրցն սէր՝ և ոխատ եղեալ :
Այժմ՝ իւր երդմանն՝ ստուճոգանեալ ,
Եւ վերատին՝ այսրէն եկեալ .
Եւ ոչ նախկին՝ աղբ արարեալ ,
Այլ թաքնարար՝ ստապատակեալ :
Անձամբն զհետ՝ զօրացն եղեալ ,
Որ քան զաւաղ՝ առաւելեալ .
Այլ և աստի՛ զԱրարն առեալ ,
Եւ զԹուրքման՝ ըն ժողովեալ :

Որք ի վաղուց՝ հովիւք եկեալ ,
Խաչնադարմանք՝ և աստ բնակեալ .
Սոքա տեղեակ՝ երկրիս եղեալ ,
Եւ զամենայն՝ գործ խնայեալ :
Որք իբր ի նա՝ եղեն յարեալ ,
Զբոլոր երկիրս ասպականեալ .
Բիւրապատիկ՝ չար գործեցեալ :
Քան զառաջին՝ ըն զոր տեսեալ ,
Զի ի լերանցն՝ ի վայր բերեալ .
Զխաչն և զմարդիկ՝ որ թաքուցեալ ,
Եւ բովանդակ՝ ի սուր մաշեալ :
Զոր ի դաշտաց՝ վայրս գտեալ ,
Բայց թէ յամրոցս՝ սք բնակեալ .
Եւ կամ ի դղեակ՝ ուրեք գաղթեալ ,
Նորա միայն՝ եղեն մնայեալ :
Այլն ամենայն՝ զբռամբ եկեալ ,
Զերկիրս զայս՝ չրջապատեալ .
Եւ բովանդակ՝ հրոյ տուեալ ,
Եւ զՏարսն՝ մեծն աւերեալ :
Զերեւելին՝ և զհռչակեալ ,
Ըզսուրբ Սաիեայ՝ տաճարն վառեալ .
Եւ զբաղարին՝ աւարն առեալ ,
Եւ այսպիսի՝ չարիս գործեալ :
Եւ ողջութեամբ՝ ատտի ելեալ ,
Աւրայն Նէոն՝ սրտասլնդեալ .

Պատերազմել՝ յանձին կալեալ ,
Այլ զնա իշխանք՝ ըն նազանջեալ :
Քանզի սակաւ՝ զօրքն էին լեալ ,
Բայց զաւերումն՝ երկրիս տեսեալ .
Եւ տրամութեամբ՝ մեծաւ լցեալ ,
Զամենեսեան՝ մխիթարեալ :
Եւ սլարդևօք՝ քաջալերեալ ,
Մինչ փորձութեանս՝ այս ժուժկալեալ .
Եւ սակաւիկ՝ հողի առեալ ,
Ապա որդի՝ մի իւր մեռեալ :
Որ սակաւոց՝ այնպէս ծնեալ ,
Եւ ինքն ի ցաւ՝ մահու անկեալ .
Յորմէ հաղիւ՝ եղև ղերծեալ ,
Եւ յայս ցաւոց՝ միջի կայեալ :
Նորին և դուստր՝ մի մեռեալ ,
Այլ յայամանէ՝ նա ոչ կասեալ .
Եւ ոչ վատթար՝ ըս խորհեցեալ ,
Բայց ի յԱստուած՝ ապատտանեալ :
Եւ զոհութեամբ՝ զփորձն տարեալ ,
Ապա և այլ՝ կրից ղիպեալ .
Որ ամենից՝ էր սրատաճեալ ,
Զի մարդամահ՝ տաստիկ եկեալ :
Եւ անպտուղ՝ երկիր եղեալ ,
Յայնժամ՝ արքայն՝ քաջալերեալ .
Զամենեսեան՝ յուսադրեալ ,

Որ և զՅորայ՝ բանն ասացեալ ։
Եւ զանուն Տեառն՝ օրհնարանեալ ,
Մեզ ի Տեառնէ՝ ասէ տուեալ .
Եւ ի նմանէ՝ դարձեալ առեալ ,
Մերկ յարդանդէ՝ եղար ծնեալ ։
Եւ մերկանդամ՝ յերկիր թաղեալ ,
Յայնժամ բարձրեալն՝ Աստուած տեսեալ .
Զմարդարէին՝ բանըն լցեալ ,
Եւ բարկութեամբ՝ սկիզբն արարեալ ։
Որ ի ցաւոց՝ միջի բնակեալ ,
Զասուեր մահու՝ ի յայգ փոխեալ .
Ըստ Մովսիսի՝ նախագրեալ ,
Եւ ընդ Հայոց՝ ազգս հաշտեալ ։
Որ յոյժ խախտեալ՝ և տառապեալ ,
Սկիզբն բարեաց՝ մեզ զայս եղեալ .
Որ զմեր արքայս՝ զօրացուցեալ ,
Զի սուրտանին՝ զօրքն դարձեալ ։
Եղեն յերկիրս՝ ասարատակեալ ,
Որոց արքայն՝ ընդդէմ ելեալ .
Զամենեսեան՝ յաղթահարեալ ,
Զսա և զաւար՝ նոցին առեալ ։
Եւ խնդութեամբ՝ մեծաւ դարձեալ ,
Ուստի սուրտան՝ ըն զայս լուեալ .
Որ յԵղիպտոս՝ լինէր տիրեալ ,
Յարքայն Լէոն՝ սլատդամ յղեալ ։

Երդումն և սէր՝ ընդ սա եղեալ ,
Եւ այս համբաւ՝ առատացեալ .
Մինչև ի Խան՝ ըն ժամանեալ ,
Զէն և սուտեր՝ ամա տուեալ :
Ի պատերազմն՝ յորդորեալ ,
Յայնժամ՝ և ազգն՝ որ Թուրք կոչեալ -
Որ ի Քամիրա՝ էին տիրեալ ,
Ընդ Մուղալին՝ լծով մտեալ :
Որոց և մեքն՝ հնադանդեալ ,
Նորա զմեզ՝ չարախօսեալ .
Թաթար զօրուն՝ յաչաց հանեալ ,
Զնոսա ոսկւով՝ կուրացուցեալ :
Եւ ընդ Տաճիկս՝ ըն միացեալ ,
Ապա զխորհուրդն՝ ի դործ արկեալ -
Եւ յայտնապէս՝ ամբաստանեալ ,
Սակայն եղեն՝ խայտառակեալ :
Եւ ի յարդեանց՝ ըն վերջացեալ ,
Յայնժամ՝ Մուղալ՝ ազգն շարժեալ -
Զամենեական՝ ի սուր մաշեալ ,
Մեր արքայիս՝ պարզ և յղեալ :
Եւ մեծապէս՝ շնորհակալեալ ,
Ի յայմանէ՝ սա ոյժ առեալ .
Եւ ի Թուրքին՝ աշխարհն ելեալ ,
Բազում աւար՝ անտի ածեալ :
Եւ ցնծութեամբ՝ սատէն եկեալ .

Որով դրացիք՝ մեր զայս լուեալ .
Որ թագաւորք՝ կամ բռնացեալ ,
Եղեն ամիշեալ՝ և զարմացեալ :
Խաղաղութիւն՝ ընդ մեզ ստթեալ ,
Սակայն արքայ՝ ոչ յիշեցեալ .
Զչարիս նոցին՝ որ գործեցեալ ,
Այլ ի բոլոր՝ սրտէ թողեալ :
Եւ ընդ նոսա՝ սիրով կապեալ ,
Զի էր հողւով՝ բարեպաշտեալ .
Եւ բարութեան՝ գործովք լցեալ ,
Որ ի փորձանան՝ ոչ կասեցեալ :
Եւ ի բարիան՝ ոչ փրացեալ ,
Այլ ըստ կամայ՝ Տեառն կացեալ .
Եւ ուղղակի՝ թագաւորեալ ,
Որ և երիս՝ որդիս ծնեալ :
Նախ զՀեթում՝ անդրանկացեալ ,
Զայն որ յիմաստ՝ գրոց կրթեալ .
Եւ ի մարտից՝ գործս վարթեալ ,
Երկրորդ զԹորոս՝ ըն կոչեցեալ :
Եւ զՍմբատն՝ երրորդ եղեալ ,
Եւ կենակցի՝ բարուց դիպեալ .
Որում Ահուան՝ վերաձայնեալ ,
Որ հաւատով՝ սպայծառացեալ :
Եւ մարբութեան՝ գործով լցեալ ,
Այսպէս արքայ՝ յերկրի կացեալ .

Եւ Աստուծոյ՝ հաճոյ եղեալ ,
Զոր պահեսցէ՝ Տէր յերկարեալ .
Խաղաղութեամբ՝ թաղաւորեալ :
Ասդ ի լրումն՝ այսր բանի ,
Փոքր ինչ և այլ՝ բան յաւելցի ,
Զոր վերագոյն՝ աստ յիշեցի :
Զգալ Տաճկաց՝ յայտմ աշխարհի ,
Որք զտաճարս՝ ըն տէրունի .
Եւ զնշանս՝ ըն սուրբ խաչի ,
Այլ և զպատգամս՝ ըն կենդանի :
Տուեալ զբով՝ յեկեղեցի ,
Եւ զամենայն՝ նիւթ պատուելի .
Որ ի խորհուրդ՝ վերաբերի ,
Չեռօրն իւրեանց՝ աղտեղալի :
Եւ բարբառով՝ ըն դարչելի ,
Շօշափեցին՝ բոցով կրակի .
Եւ խօսեցան՝ բանս անբարի ,
Զերկրագոռս՝ ըն Քրիստոսի :
Մաշեալ ի սուր՝ տարան դերի ,
Քրիստոնէից՝ ըն զայս կրեալ ,
Եւ մեծապէս՝ զայթակղեցեալ ,
Եղեն ոմանք՝ ընդդէմ բերեալ :
Եւ հաւատով՝ տկարացեալ ,
Որք աստանօր՝ հակառակեալ .
Եւ զանուղղայս՝ ըն բարբառեալ ,

Ասեն զխա՞րդ՝ է ճշմարտեալ :
Այս դատաստան՝ որ մեզ հասեալ ,
Մի թէ միայն՝ մեք մեղուցեալ .
Քան զոր յերկրի՝ են բնակեալ ,
Զի յամենից՝ առանձնացեալ :
Այսպէս եղար՝ խայտառակեալ ,
Կամ թէ Տաճիկն՝ արդար եղեալ .
Յորոց ի ձեռս՝ ըն մեք մատնեալ ,
Որք չար դործովք՝ են աղտեղեալ :
Եւ ի հաւատուն՝ ամբարշտեալ ,
Բայց այնպիսին՝ զայս ծանիցէ՛ .
Որ հրամայեալն՝ է ի Տեառնէ ,
Թէ աշտարակն՝ որ անկեալ է :
Ի Սելովամ՝ և սպանեալ է ,
Զութուտասանքն՝ որ դիպեալ է .
Այն ընդ մեղաց՝ նոցին ոչ է ,
Կամ որք եկին՝ ի Պալլիէ :
Զոր Պիղատոսն՝ սպանեալ է ,
Զարիւն զոհից՝ ըն խառնեալ է .
Ընդ արիւն նոցին՝ զոր հեղեալ է ,
Այս փոխարէն՝ չարեաց ինչ չէ :
Կամ հատուցումն՝ առ ի Տեառնէ ,
Այլ որ ոք ոչ՝ ապաշխարեալ է .
Զնմանադոյնան՝ այսմ կրէ ,
Քանզի խրատէ՛ Տէր զոր սիրէ :

Չընդունելի՛ զորդին տանջէ ,
Արդ այս խրատ՛ մարդկան տուեալ .
Որք հաւատով՛ բարեպաշտեալ ,
Մի՛ ի հաւատ՛ ըն ճշմարտեալ :
Լինել միայն՛ վստահացեալ ,
Այլ և զբարի՛ գործ և զընտրեալ .
Ընդ հաւատոյն՛ միաւորեալ ,
Քանզի հաւատք՛ ասին մեռեալ :
Որ ի գործոյ՛ ունայնացեալ ,
Ապա թէ՛ որ՛ բանդադուշեալ .
Լիցի ի մեղան՛ անզղջացեալ ,
Նա գիտացէ՛ զինքն տանջեալ :
Եւ զխոխարէն՛ գործոյն առեալ ,
Կամ յաշխարհի՛ աստէն կրեալ .
Կամ յահաւոր՛ ատեանն լեալ ,
Չի ծանխցէ՛ մարդ հաւատտեալ :
Թէ՛ է Աստուած՛ որ յայց ելեալ ,
Իսկ բարեպաշտն՛ որ մատնեցաւ .
Ամբարշտին՛ և տանջեցաւ ,
Այս ի բազում՛ իրաց ցուցաւ :
Ի ներկայիցս՛ և որ գրեցաւ ,
Չի թագաւոր՛ զոր դատեցաւ .
Սրով ածեալ՛ նմին զբաւ ,
Այն սիրելւոյ՛ զործ ոչ եղաւ :
Կամ որ արդար՛ յայն կոչեցաւ ,

Այն անարդեալն՝ վճիռ եղաւ .
Գառն դաճաց՝ հրամայեցաւ ,
Այս ի յերկրի՝ բնաւորեցաւ :
Եւ ի վերուստ՝ անտեսեցաւ ,
Զի Եդիպոսս՝ որ տանջեցաւ .
Չար հրեշտակօք՝ լինել գրեցաւ ,
Կամ Իսրայէլ՝ որ պատժեցաւ :
Քաղղէացւոյքն՝ և գերեցաւ ,
Այլ թէ զտաճարս՝ աստուածային .
Եւ զփրկական՝ նշան խաչին ,
Աստուած մատնէ՝ ամբարշտին :
Յանարդութիւն՝ տալ զնոսին ,
Եւ այս յայտնի՝ ուղղամտին .
Որ Աստուծոյ՝ է սիրելին ,
Քանզի տաճար՝ զմեզ նսին :
Ասէ անառտ՝ բան հրամանին ,
Արդ թէ տաճար՝ եմք Աստուծոյ ,
Եւ ընդունակք՝ Հոգւոյն սրբոյ ,
Յորժամ մարմինս՝ տիրէ Հոգւոյ :
Եւ սիրէ զչար՝ փոխան բարւոյ ,
Յայնժամ զի չեմք՝ նմա պիտոյ .
Ապականէ՝ բանն Աստուծոյ ,
Այլ և զտաճար՝ անուան խրոյ :
Քակէ ընդ մեր՝ վատթար դօրծոյ ,
Եւ սրբութիւնքն՝ զոր քակէ .

Չբարկութիւնն՝ իւր մեղ յայտնէ ,
Չի օգնականքն՝ որ ի նմանէ :
Ի յաշխարհի՝ մեղ տուեալ է ,
Յորժամ՝ զնոսա՝ ի բաց բարձցէ ,
Չինչ փրկութեան՝ մեղ յոյս կայցէ ,
Չի թէ՛ զանպարտ՝ սըն սպառժիցէ :
Մեղուցելոցն՝ ըն զինչ տայցէ ,
Նաև այսու՝ յայտնէ նոցին .
Որ ի քննին՝ միշտ անկանին ,
Յիշատակել՝ զԽարայէլ հին :
Չոր ինչ ի հնումն՝ ախտանային ,
Չի անխտիր՝ մեղանչէին .
Վատահացեալք՝ ի տաճարին ,
Ուտի հրամանն՝ աստուածային :
Չաւերն ի նա՝ ասաց նախկին ,
Չոր և արդեամբ՝ կատարեցին .
Քաղղէացիք՝ յորժամ՝ եկին ,
Քանզի զտաճարն՝ աստուածային :
Յաճիւն հրով՝ փոխարկեցին ,
Ըզարբութիւնս՝ ըն պղծեցին .
Եւ զնուէրան՝ անարգեցին ,
Այս յորինակ՝ բարեպաշտին :
Անշարժ մնալ՝ ի մէջ մարտին ,
Ոչ գայթակղիլ՝ յերևելին .
Այլ ակնարկել՝ յիմանալին ,

Հատ. Գ :

Պնդիլ ի յոյսն՝ սատուածային :
Եւ ակն ունել՝ ելից փորձին ,
Զղջմամբ դառնալ՝ սու ի բարին .
Շահիլ զկեանս՝ անտրտմազին ,
Կամ յաշխարհի՝ աստ ի մարմին :
Կամ յանվախճան՝ յաւխտենին ,
Որոյ մասին՝ արժանասցի .
Լէոն արբայն՝ Հայոց զարմի ,
Եւ յարմարող՝ այսր բանի :
Եւ որ զսա՝ վերձանեսցի ,
Ի փառս անճանցն՝ որ երբակի .
Սատուածութեանն՝ միակի ,
Որ է օրհնեալ՝ յամենայնի :
Ս. յԺմ՝ և յամբառ՝ յաւխտենի :

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՔ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

ՎԱՀՐԱՄԱՅ ԲԱԲՈՒՆԻՈՅ :

1. Ի մեր օրին. « զայն ինչ գրեալ » :
2. Յօրին. Թանգ. « ունայնացեալ » :
3. . . . « զի հրամանին անլուր եղեալ » :
4. Ի մեր օրին. « յանապատին » :
5. Յօրին. Թանգ. « Եւ զտէրութիւն աճեցուցեալ » :
6. . . . « Թէպէտ յաղանդ նուցին դարձեալ » :
7. . . . « Եւ զբնակեալսն ի նմա վանեալ » :
8. Ի մեր օրին. « Ի յարեւմուտս կոյս գիսեալ » :
9. Յօրին. Թանգ. « Կապաղուկեայ մասին եղեալ » :

10. Յօրին. Թանգ. « Սակայն նախանձն արմատա-
ցեալ » :

11. . . . « Քանզի Մարկոս ոմն կոչեալ » :

12. Ի մեր օրին. « Շուն մի յինքեան էր սնուցեալ » :
« Անուն նաին արմէն եղեալ » :

13. . . . « Որոյ անլուր շանն այն եղեալ » :

14. . . . « ԶԱսպիտատայ ամրոց կալեալ » :

Ռուբէն կալաւ նախ՝ ո՛չ զԱսպիտատ կամ Ասպիտատ
կամ Ասպիտատ բերդ . այլ զԲարձրբերդ . ուր եւ
հիմն եղ ճոխութեանն որ յիւր անուն կոչի . ապա հա-
րազատն իւր Աստանդին կալաւ զԱւհկայ հանդերձ
մեծաւ մասամբ Տօրոսի : Եւ այլք որ զկնի յաջորդե-
ցին, ընդարձակեցին զտէրութիւնն զայն յԵփրատայ
ցծոմն Միջերկրական . թէև Սմբատ զընդհակառակն
պնդէ . եր. 87, եւ Արդիտուէ կոչէ բերդն Ասպալա-
զոկիոյ, ուր սարանաւ Գաղիկ Բ. վերջին թագաւոր ի
Բաղրատունեացն Անուոյ : Աիրակոս վարդապետ, որ
ըստ մեզ սրտովէ . եր. 57 զառումն Բարձրբերդի ի
Ռուբենէ, յայնմ եւ եթ սխալի զի զԳաղիկն Բ.
արքայ Անուոյ, շիտթէ ընդ Գաղկայ Սքասեան՝ Աա-
րուց թագաւորի, որ և ըստ Սմբատայ . եր. 86 հան-
դերձ Ատոմաւ և Աքուսահլիւ ել ի վրէժխնդրութիւն
մահուան անուանակցին իւրոյ և աղղակցին :

15. Յօրին. Թանգ. « Նախանկանք » : Հ. Մ.

Չամչ. ի պատմութեան Հայոց . հատոր 3. եր. 73 և 74 . ի յիշելն զՆաթաղեանս Ասկուռասայ յաւերութիւնն ին սորա զՅունաց ծէս, թիւ յապայտոյց սախոյ իւրոց եւ ոչ զմի աղբիւր ինչ ցուցանէ : Վահրամ խօսի զնոցանէ իբրև զիշխանաց Հայոց որոց եկեալ յԱրևելից՝ մտեալ էին ընդ ծառայութեամբ կայսեր Յունաց, և առեալ ինմանէ դաւառս ի բնակութիւն, որպէս Հեթմեանք և այլք :

16. Սմբատ սպարապետ . եր. 97 կոչէ զայս բերդ Թիլ . և Հ. Մ. Չամչեան . ի պատմութեան Հայոց . հատոր 3. եր. 74. Թիլ Համտնոյ, զոր հանդերձ Վահրամաւ դնէ ի դաշտին Անարզարայ (ի հնումն՝ Աեսարիա Անազարրուս, եւ այժմ՝ Այնզարրայ) : Յայժմեան աշխարհացոյցս Ալիիկիոյ չտեսանի անդ բերդ ինչ այսու անուամբ ըսցց եթէ Թիւմչօ կալէ, որ անկանի ընդ մէջ վերոյիշեալ եւ Ադանայ քաղաքայ :

17. Չիք տարակոյս թէ՛ խամայէլ անուամբ նախնի պատմիչք մեր զՀազարայիս կամ զԱրարս խմանային . որոց խալիֆայք յերկոտասաներորդ դարուն զօղեալ ի ներքսագոյն կանանոցս Բաղդադայ՝ և ընկղմեալ ի քառմնելի զեղխութիւնս՝ հաղիւ թէ շնորհիւ թուրք պահապանաց ի կայի ունէին զատուեր հողևոր իշխանութեան իւրեանց, եւ անկարող միանգամայն

յարչաւել յերկիր օտար : Ռտատով, որպէս և Սըմ-
բատ սպարապետ . եր. 105. յառաջ բերէ, էր իսրա-
նարնակ թուրքմանաց, որք յառաջ քան զերևել
թուրքաց, իրրև կարապետք նոցին, ախուցան ընդ
արևմտեան Սսիա և կաղան մինչև ցեղերս Եփրատաց,
որոց մնացորդք թափառին տակաւին ի Ալիկկա :

18. Ի մեր օրին. « նախատեալ » :

Թէպէտ եւ բաղումն աշխատեցար առ անսխալ
 տալազրու թիւն շարի Հայ քրտմագրաց . այլ առ
 անհմտութեան այլազգի գրաշարաց մերոց ինեբքս
 սարդեցան սակաւ վրիպակրս տառից :

եր.	տող.	վրիպակ :	ռդիոյ :
7	10.	ամէն օրհնեալ .	ամենօրհնեալ :
9	2.	դայս ցանէ .	դայսցանէ :
14	8.	մարտնջիլ .	մարտնչել :
»	23.	մարտնջիլ .	մարտնչել :
15	21.	Հայորեար .	Հայ որեար :
17	10.	սպարապատ .	սպարապետ :
29	23.	Գորդ .	Գէորդ :
42	3.	պատրեալ .	պարտեալ :
47	5.	Ջրարուխ դոեղիս .	Ջրարուղիս տեղիս :
66	12.	ոսկումլ .	ոսկումլ :
84	11.	բնակեցաւ .	բանակեցաւ :
95	1.	Թէ ո՛վ է իմաստու թիւն :	Թէ ով էր, իմաստ տութեամբ :
96	2.	կուին .	կուինն :
110	12.	գրեցի .	գրեցից :
129	7.	առ ին .	առինն :
130	13.	Արոսիկոսոյ .	Արոսիկոսոյ :

Էր.	տող.	վրիպակ :	տղիղ :
133	8.	Պաղպաք Լատիքն (ունի) զՏար .	Պաղպաք , Լատի- քն , Տար :
152	28.	Սլալ-Սլալան .	Սլալ-Սլալան :
160	20.	զորպապու թխն .	զորպապու թխն :
161	3.	ղիւր .	իւր :
»	14.	մատանիս .	մատանիս :
202	1.	Զոր Է .	Զորմէ :
206	21.	դուբս .	դուբան :
209	21.	զորս .	զորս :
211	21.	եղև .	եղև :
216	19.	Ըզտուբանին .	Ըզտուբանին :

5253

5254

5255

2013 5255

5254

5253

